VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

VU Research Portal

Bij de herdruk van de Italiaansche Spraakkonst (1672)

Noordegraaf, J.

published in
Dokumentaal : informatie- en communicatiebulletin voor neerlandici
1996

document version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Link to publication in VU Research Portal

citation for published version (APA)
Noordegraaf, J. (1996). Bij de herdruk van de Italiaansche Spraakkonst (1672). *Dokumentaal : informatie- en communicatiebulletin voor neerlandici*, *25*, 2-3.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Download date: 29. Mar. 2024

Uit: *Dokumentaal. Informatie- en communicatiebulletin voor neerlandici* 25 (1996) 1, 2-3. (ISSN 0166-4239*)*

Bij de herdruk van de *Italiaansche Spraakkonst* (1672)

Jan Noordegraaf

In november 1995 bracht de Italiaanse president, Oscar Luigi Scalfaro, een bezoek aan de Vakgroep Italiaans van de Universiteit van Amsterdam. Naar aanleiding daarvan zorgde Foris Publications te Dordrecht voor een fotomechanische herdruk van de in 1672 bij de Amsterdamse boekverkoper Abraham Wolfgang anoniem verschenen *Italiaansche Spraakkonst.* Het boek van zo'n 400 bladzijden is zeer verzorgd uitgegeven op 'Officio, carta italiana riciclata grezza'. Een 54 pagina's tellend addendum bevat een dubbel nawoord (Italiaans en Nederlands), waarin de *curatore,* V. Lo Cascio, ingaat op deze grammatica en enkele er nauw mee samenhangende vraagstukken zoals contemporaine opvattingen over taalonderwijs aan de orde stelt. Ten behoeve van de lezers en kopers van dit interessante werk een enkele biobibliografische kanttekening bij dit nawoord.

Voor de reprint van de *Italiaansche Spraakkonst,* 'de eerste grammatica bestemd voor Nederlanders geschreven in het Nederlands', is gebruik gemaakt van het [3] exemplaar van de UB Amsterdam (signatuur OK 73-5), dat 'misschien het enige ter wereld' is (p. 27). Maar wie langs elektronische weg een snelle blik in de STCN werpt, wordt het duidelijk dat er ook een exemplaar in de UB Leiden aanwezig is (signatuur 1149 H 3).

ITALIAANSCHE
SPRAAKKONST,
Leerende
Op eene vaste grondt
DE
ITALIAANSCHE TAALE
wel, en ter deege
Leezen, Verstaan, Spreeken, en Schrijven:
Waar in meest alle de gebruikelijkste Italiaansche Woorden, in het Neederduitsch vertaaldt (om voor een Woordeboek te konnen dienen) t'hunner plaatse ingeschikt; en dry Gemeenzaame Samenspraaken, in het Italiaansch en Neederduitsch, achteraan gevoegdt zijn.

t'AMSTERDAM,
By ABRAHAM WOLFGANG, Boekverkooper op het Rokkin, in het opgaan van de Beurs. 1672.

De naam van de schrijver van de spraakkunst wordt niet genoemd, want 'in weerwil van pogingen zijn identiteit te achterhalen' is de auteur 'tot op heden anoniem [...] gebleven' (p. 27). Nu wordt er in het nawoord terecht op gewezen dat de Nederlandse auteur zijn spraakkunst heeft opgezet in de geest van de zeventiende-eeuwse Algemene Grammatica van Port-Royal, de mede dankzij Chomsky zo bekende door Arnauld en Lancelot geschreven *Grammaire générale et raisonnée* uit 1660. Wie nu de online BNTL raadpleegt en de sleutel 'Algemene Grammatica' intikt, vindt er een artikelover algemene grammatica waarin 'Nil Volentibus Arduum', het zeventiende-eeuwse Amsterdamse genootschap, ter sprake komt. Daarin wordt als auteur van de *Italiaansche Spraakkonst* het aan neerlandici niet onbekende Nil-lid Dr Lodewijk Meyer (1629-1681) genoemd. Dat is een gegeven dat ontleend is aan het voortreffelijke 'werkboek' dat B.P.M. Dongelmans in mei 1982 over het gezelschap *Nil Volentibus Arduum* heeft gepubliceerd. Vanaf die tijd ook staat Meyers auteurschap in Nederlandse en Engelse artikelen over de geschiedenis van de algemene grammatica in Nederland vermeld. Goed dat er PICA is, zou ik zeggen.

Hoe dit ook zij, met 'Meyer', Dongelmans 1982 en de andere beschikbare literatuur zou het nawoord er beslist anders hebben uitgezien. Jammer, deze omissies. Een herziene uitgave van dit boek zit er voorlopig niet in, vermoed ik.

In zijn openbare les als lector Italiaanse taalkunde (1978) heeft Lo Cascio al eens op de *Italiaansche Spraakkonst* gewezen. Ik verwacht dat deze uitgave hem en andere vakgenoten met belangstelling voor de geschiedenis van het taalonderwijs zal brengen tot hernieuwde studie van Meyers zeventiende-eeuwse proeve van taalkunde.

Naschrift 2007

In diverse publicaties heb ik betoogd dat Lodewijk Meyer gewerkt heeft in de geest van de *Grammaire* van Port Royal. Na lezing van de verschillende artikelen die de Utrechtse romanist Minne de Boer aan de *Italiaansche Spraakkonst* heeft gewijd, ben ik daar niet meer zeker van. In zijn uitgebreide recensie-artikel "*Pieter staat, de vrouwen spinnen'*. Naar aanleiding van de heruitgave van Lodewijk Meyers *Italiaansche Spraakkonst* 1672'. (*Incontri. Rivesta europea di studi italiani* 11 (1996), 65-82; ook als http://webdoc.ubn.kun.nl/tijd/i/incontri/vol11_1996/pietstdev.pdf) kiest De Boer onder meer positie tegenover heruitgever Lo Cascio's claim dat de auteur invloed van Port-Royal en Comenius zou hebben ondergaan. Negen jaar later, in zijn artikel 'Tussenwerpsels in Lodewijks Meijers *Italiaansche Spraakkonst*', in 2005 verschenen in *Voortgang, jaarboek voor de neerlandistiek* 23, 129-143, concludeert De Boer dat de in de literatuur gelegde link tussen Meijer en Port-Royal 'nu wel overtuigend weerlegd lijkt te zijn' (p. 142 n. 143).